

Posamezna številka 6 vinarjev.

„DAN“ izhaja vsak dan — tudi ob nedeljah in praznikih — ob 1. uri zjutraj; v pondelkih pa ob 3. uri zjutraj. — Naročnina znaša: v Ljubljani v upravnistvu mesečno K 1'20, z dostavljanjem na dom K 1'50; s pošto celoletno K 20,—, polletno K 10,—, četrtletno K 5,—, mesečno K 1'70. — Za inozemstvo celoletno K 30,—. — Naročnina se pošilja upravnistvu. — Telefon številka 118.

DAN

NEODVISEN POLITIČEN DNEVNIK.

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo in upravnistvo: Učiteljska Tiskarna, Frančiškanska ulica št. 8. Dopisi se pošiljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopiši se ne vračajo. Za oglase se plača: peti vrsta 15 v, osmrtnice, poslana in zahvale vrsta 30 v. Pri večkratnem oglašanju po- pust. — Za odgovor je priložiti znamko. — Telefon številka 118.

Balkanska vojna.

Pismo iz Beograda.

Belgrad, 15. (28.) novembra 1912.

Krasnemu, toplemu večeršnjemu dnevu je sledilo danes tiho in mrzlo jutro. Tenka plast slane je pokrivala površje ulic, drevja in hiš. Pred konakom (kraljevim dvorom) sta prezebala dva vojaka kraljeve garde na straži pred vhodom. Ljudje so hodili sem in tja po svojih opravkih, drdranje in zvonjenje tramvaja. Vse to opazujoč bi si človek pač ne mislil, da more prestolnica kraljestva, katero vodi tako heroične in junaške borbe z orožjem proti Turčinu in istočasno z uma svetlim mečem uspešen boj proti evropskim diplomatom vzdržati svoje vsakdanje lice. Vse življenje v Beogradu se razvija mirnim potom, apatično dalje. Toda to je le videz, ki slepi človeka. Dečki po ulicah, prodajalci novin, te spominjajo na bridko realnost s svojim krikom: »Ratna kronika«. In to ponavlja pri vsakem koraku. Ustavim ga. »Kaj je novega?« »Turški paša popija poslednjo kavo.« mi odgovori in mi moli list pod nos. Vzamem list ter ga vprašam, kaj stane. »Jedan groš.« Dam mu groš in grem dalje.

Stopim v tobakarno, da kupim znanke, pa me zopet spomni stara ženica, da smo v vojnem času. Nekako ponosno se mi polivali, da ji je bil ranjen sin pred Drinopoljem. Prejela je od njega dopisnico, da je zdrav in da ni v posebni nevarnosti, za uro pozneje pa je prejela brzojav, da je ranjen na nogi. Potolažil sem jo, kakor sem vedel in znal, toda sem uvidel, da ji ni treba tolažbe, ker zavest, da je tudi njen sin pripomogel domovini do slave, ji napolnjuje srce radost in ponosa.

Vendar je bojno polje na Turškem stopilo zelo v ozadje. Avstrija je postala ona točka, okrog katere se sučejo vsi pogovori.

Kolpirtirajo se najrazličnejše stvari, deloma verjetne, deloma izmišljene, potvorjene in povečane. Kljub temu pa ne vplivajo te vesti niti najmanj na splošno javno razpoloženje ljudstva. Marsikdo bi si mislil, da so Srbi in sploh balkanski slovanski narodi najbolj nekulturni in najmanj civilizirani ljudje.

Toda marsikak blaziran »inteligent«, ki zre na balkanske Slovence iz katedra navzdol, bi lahko brez pretiravanja vzel klobuk raz glave pred razumom in globokoumnostjo najprostejšega Srbina. Medtem, ko se pri nas na Slovenskem plašijo vsake sence in se boje strahov ob belem dnevu, opravlja Srbin svoj vsakdanji posel z naravnost dostojanstveno mirnostjo in preudarjeno hladnostjo, zvečer pa pregleduje orožje in pričakuje pripravljen na vse eventualnosti dogodkov, ki pridejo.

Ni ga presenetilo leto 1908., ne preseneti ga niti zdaj. Ako upoštevamo, da stoji srbski narod že skoro 500 let z malimi presledki vedno s puško v roki, pričakuje ugodne prilike, da se osveti nad krutim dušmaninom, moramo se naravnost čuditi, ne samo njihovim junaškim činom med dežjem krogel in šrapnelov na bojnem polju, temveč in še posebno njihovemu kulturnemu napredku in prirojeni bistroumnosti.

Prosim Vas, to kar je nemščina pri nas, je tu francoščina in malo je izobraženih ljudi, ki bi ne obvladali francoskega jezika. Celotno priproste ženske govore francoščino. Le en pri-

mer, Iskal sem stanovanje v časopisju. Med oglašil sem našel več takih, kjer se v družini govori srbsko in francosko. V družini nekoga priproste mizarja imajo na razpolago francosko časopisje.

Samo ob sebi je umevno, da te srbsko-francoske prijateljske stike pospešuje najbolj sovraštvo napram Švabom (Nemcem).

Analfabetizem, mislim, gotovo nima med Srbi mnogo polja, vsaj po dosedanjih svojih opazovanjih, ko sem postarnim stražam pri raznih prilikah pokazal svojo — od ministrstva zunanjih zadev v srbskem jeziku sestavljeno legitimacijo, so vsi znali čitati. Med ranjenci sem opazil sicer, da so jim strežnice pisale pisma domov, toda le takim, ki so bili zelo slabi ali pa ranjeni v roke. Tiste pa, ki ne znajo ne čitati, ne pisati poučujejo razne dame v bolnišnicah v teh umetnostih.

Tudi v gledališču je opaziti visok poim o umetnosti in kulturi. Bil sem dvakrat v gledališču in to pri zgodovinski francoski drami »Devetdeset treči« in pri »Balkanski carici«. Obakrat je bilo gledališče popolnoma razprodano in po zahtevu domačinov se gledališka uprava ne more pritoževati nad obiskom. Pri nas v Ljubljani pa vlada nečuvna apatija napram gledališču, ki se žalibog le prevečkrat izkorišča v strankarske namene, kar najbrže še največ škoduje. Tukajšnja gledališka publika se zbira iz vseh krogov.

Istotako so tudi kinematografične predstave, katerih je brez števila, vedno dobro obiskane, ne samo od otrok, (otroci sami sploh nimajo vstopa) in nižjih slojev, ampak v veliko večji meri od višjih in srednjih družabnih krogov. Oprostite, da merim tukajšnje družabne razmere po našem slovenskem kopitu, ker tudi tukaj ni nikakršnega razločka med enim in drugim. Inteligent poleg delavca, častnik poleg priproste vojaka, ta prizor dela na tujca vtis, da je vendarle mogoče združiti različna opravila in razliko izobrazbe v eno samo družabno demokratično obliko in pri tem niti najmanj ne trpi ne čast niti ugled ter potrebno spoštovanje.

Naravnost v nasprotju s temi načeli demokracije v srbskem narodu pa stoji tukajšnja češka kolonija, ki šteje več sto duš, ki pa vlečejo radi svojih družabnih odnošajev, vsak na svojo stran in je vsaka skupna akcija sploh nemogoča. Tako se mi je pritoževal Čeh, ugleden uradnik, ki pozna temeljito tukajšnje razmere. Preteklo zimo se je osnoval odbor, da se priredi ples, toda nižji sloji niso hoteli sodelovati in so bojkotirali delovanje odbora. Do plesa ni prišlo. Naredil se je mešan odbor, zopet so se oglašali protinji glasovi: »Zakaj ste vzeli tega delavca v odbor, zakaj ste postavili za predsednika tega gospoda, ki viha nos nad delavcem itd.« Splošno pa so Čehi in sploh Slovani jako priljubljeni Srbom in zlasti Čehi imajo v velikih časih radi njihove visoke kulture in finančne moči. Tu najdete med inženirji v mestni službi skoraj same Čeha, trgovine s slanino, in modistke so večinoma v čeških rokav, dalje so bančni in tovarniški uradniki in tovarniški delavci in tudi druge obrti so častno zastopane.

Toda predaleč sem prišel z opisovanjem družabnih razmer. Začel sem govoriti o vojski pa preidem na drugo polje. Ljubeznjivi čitatelji

mi blagohotno oprostite. Javnost, posebno srbska javnost, se je tako tesno sprijaznila z vojnim stanjem, da si nikdo niti misliti ne more, da bo kdaj drugače. Strankarstvo je utihnilo na celi črti, vse se koncentriralo in s hladnim zasledovanjem dogodkov sklepajo o bodočnosti. Tu in tam med radikalnejšimi elementi se je prejšnje veselje izpremenilo v tiho bojazan, da vendar ne bo prišlo do vojne, zlasti po zadnjih vesteh se upa na mirno rešitev mednarodnih zapletitajev.

Eno je gotovo: Srbija od svojih zahtev ne odstopi nikdar. V tem so si edini vsi in dvomim, da bi se našel Srb, ki bi popustil samo za las tega, kar so si Srbi z velikimi žrtvami pridobili.

Vojna.

MEDNARODNI POLOŽAJ.

Mednarodni položaj smatramo danes leliko zelo optimistično, četudi je še vedno mnogo momentov, ki nas silijo k pesimizmu. Mnenja so si zelo nasprotna, igra velevlasti taka, da jo je težko preštudirati.

Velikega pomena je, da se nahajata v tem kritičnem času Anglija in Nemčija v precej prijateljskih odnošajih. Nemčija zlasti se pod nobenimi pogoji ni hotela angažirati takoj za evropsko vojno, ampak je prevzela nekako posredovalno vlogo. Istočasno so zagledali beli dan tudi razni miroljubni komunikirji iz Berlina in Londona. Zdi se na videz, da vlada med Nemčijo in Anglijo popolno soglasje v presojanju političnega položaja in da bo njiju sporazum onemogočil svetovno vojno. Ali pa morda išče Nemčija nevtralnost Anglije za slučaj rusko-avstrijskega konflikta? In za kako ceno? Mogoče za to, da bo tudi sama nevtralna? Toda angleške izjave gredo še dalje in zatrjujejo, da se je sporazumni akciji Anglije in Nemčije zahvaliti, da so vsi kabineti, celo dunajski, pristali na to, da se vsa sporna vprašanja, ki so v zvezi z balkansko vojno, morajo rešiti na skupni evropski konferenci, ko bo končana balkanska vojna. Naknadno se poroča tudi o miroljubnih tendencah Anglije, Nemčije, Francije in Italije in ravno to dejstvo je za nekaj časa ublažilo avstrijsko-ruski konflikt. Z druge strani pa se zopet opazja nekaj preobrat v odnošajih med Rusijo in Avstrijo.

Seveda, če se vse te okoliščine natančno preštudirajo, ne dajejo nikakega povoda za nadaljnje napete odnošaje med Srbijo in Avstrijo, zaradi katerih je pravzaprav nastal evropski spor. Srbija je v albanskem vprašanju precej popustila, a v vprašanju svojih luk ob jadranskem morju je najkoncilijantnejša in zahteva samo gospodarski izhod. Ne kapricira se več za svojo bojno luko ob Jadranskem morju, ampak edino za to, da ima trgovsko luko pod svojo suvereniteto, kar je konečno naravna zahteva vsake države. Torč, sporazum v vprašanju srbskih luk ne bo težak in če bo to pereče vprašanje enkrat rešeno, potem bo samoobsebi odpadel tudi rusko-avstrijski konflikt.

No, zdi se pa vendar, da v dunajskih in peštanskih krogih niso istega mnenja. Napovedane so nove zakonske osnove, ki so silno težke in zelo usodne in odrejujejo vse potrebno za slučaj mobilizacije in vojne, kakor da se nahajamo neposredno pred usodopolnimi časi. Obisk Konrada pl. Hötendorfa istotako ni nikak dovoljen simptom, izvemši, ako se Rumunska ne misli aktivno angažirati v vojni.

bila le kolesj v strašnem stroju sovraštva, ki mu je bil padel v oblast . . .

Njegov srd se je dvigal višje, tja gor do Lole, ki ga je preganjal, in tja gor do kralja Franca, ki mu je bil najprej prisegel prijateljstvo in mu dal tiskarske privilegije, zdaj pa ga je izročal spletkam zlobnih hlapcev teme — iz gole strahopetnosti!

Besna želja po borbi ga je obhajala. Čutil se je dovolj močnega, da se poizkusi makar s samim Lolo.

Nič več ni hotel bežati. Zdjaci pa je dvignil glavo, in drzno so se mu zasvetile oči. Vzel je tri knjige iz prokletega zavoja in jih skril pod plaščem.

Hotel je iti v Luvr.

Hotel je priti do kralja za vsako ceno, ova-diti nastavljeni mu zasedo, vreči kralju knjige pred noge in mu reči:

»Sir, ali so vaši podaniki zares že na milost in nemilost izročeni španjolskemu fanatiku? Ali je mogoče, da sme počenjati taka zlodejstva brez kazni pred vašimi očmi tujec, ki sanjari le o tem, kako bi sežgal polovico Francije s pomočjo druge polovice?«

Ne brigaje se več za prestrašena menihja se je obrnil proti hodniku, ki je vodil na ulico. Njegov pogled je hitel naprej.

Na koncu hodnika se je videla ulica in sivkasti jutranji svetlobi.

In na cesti je zapazil Dolet tucat ljudi; bili so stražniki, naslonjeni na svoje haleparte.

»Prepoznal« je zamrmral Dolet.

Z instinktivnim gibom obrambe je hotel zapreti vrata . . . Toda vrata so se ustavila; zapazil je moškega nekakšnega berača, ki mu je bil že marsikaterikrat stisnil miloščino. Berač je stonel na vratih, tako da jih ni bilo mogoče zapreti.

Z ozirom na vse te pojave in stališča, ko se istočasno govori o zelo miroljubnih izjavah, obenem pa ukrepajo najstrožje odredbe, si je v resnici težko napraviti jasno sliko o vsem položaju. Situacija evropska je torej popolnoma in nepopolnoma, kakor jo pač kdo vzame.

Sicer je pa treba počakati na evropsko konferenco, kajti takrat bomo situacijo lahko presojati jasneje.

PREMIRIJE NA BOJIŠČU.

Carigrad, 1. decembra. Na bojišču je sklenjeno 14dnevno premirje pod že znanimi pogoji. (Olej večerajšnja telefonična poročila »Dneva« Op. ured.) Treba je le še podpisati protokol, kar se zgodi najbrže že tekom današnjega ali jutrišnjega dne. S tem je balkanska vojna stopila v čisto novo fazo. Takoj po definitivni sklenitvi premirja se bodo pričela mirovna pogajanja. Upati je, da se bodo končala s povolnim izidom obojestranskih polovic. Mir forsira zlasti Rusija. Obojestranski polovici kažeta veliko popustljivost.

BOLGARSKA IN TURCIJA.

Sofija, 1. decembra. Vse vesti nemških listov, da bodo Bolgari pustili Turkom tudi Drinopolje in Kirk-Kiliso, so popolnoma izmišljene. Bolgari za nobeno ceno ne bodo vrnili teh dveh trdnjav pred durni Bolgarske, ki sta zahtevali že toliko žrtv. Najbrže bo šla bolgarsko-turška meja od linije Midije do izliva reke Marice.

POLOŽAJ PRED CATALDŽO.

London, 1. decembra. Vojni dopisnik »Daily Telegrapha« na turški strani poroča: Turki izjavljajo, da bodo imeli kmalu toliko čet, da bodo lahko pustili močne oddelke na Cataldži, z armado 100.000 mož pa stopili v ofenzivo. Seveda je treba tudi pomisliti na to, da je treba to armado preživljati, a Turki niso v stanu to storiti. Na Cataldži imajo hrane za pet dni. Mogoče bi zamogli poskusiti z majhno ofenzivo, a ofenziva v večjemu štilu je nemogoča. Železniška proga je porušena, ceste neporabne in absolutno neprehodne v zimi. Vsled silnega deževja zadnjih dni se vozovi turške intendantne ne morejo dalje premikati. Se en razlog je, ki onemogočuje turško ofenzivo, a to je pomankanje poljskega topništva. Kar se tiče artilerije Turki silno zaostajajo za Bolgari in so nezmožni za večjo ofenzivo. Ključ situacije je danes v Drinopolju.

ODPOR V JANINI.

Rim, 1. decembra. Kakor se poroča iz Aten, so evropski konzuli v Janini zastoj intervencij pri turškem poveljniku Essad-paši, naj se ne upira Grkom in Srbom, ki bodo kmalu pričeli oblegati trdnjavo. Essad-paša razpolaga z armado 14.000 mož in 3000 Albanci in upa, da bo v soteski v Visanu, ki je dobro utrjena, odbil grško vojsko.

OBLEGANJE SKADRA.

Rieka, 1. decembra. Pred Skadrom stoji 36.000 črnogorskih vojakov, katerim poveljuje kralj Nikita osebno. Turška posadka šteje okolo 26.000 mož.

V OSVOJENIH KRAJIH.

Belgrad, 1. decembra. Iz Skoplja se poroča, da Srbi razorožujejo albanski rod Ljuma sistematično brez nadaljnjega odpora. Srbske čete so pri prodiranju dospele do skrajnih albanskih vasi na jugu. V mnogih vaseh se ljudstvo vrača

In ta berač je bil Trikot, kralj Tanski. Istočasno so navahili stražniki v gosti gruč na hodnik in napolnili dvorano. V naslednjem trenutku je imel Dolet roke uklenjene na hrbtu z železno verižico; oficir se je naklonil pred njim in mu pokazal list papirja.

»Oprostite mi, gospod,« je rekel oficir. »Aretiram vas po kraljevem ukazu.«

»Že prav,« je zagodrnjal neki glas. »Preiščite tiskarno!«

Dolet je obrnil glavo proti možu, ki je bil izpregovoril, in je spoznal velikega profosa.

Skomizgnil je z ramami.

Poleg Monklarja je stal človek, zaviti do brade v širok plašč, lice zakrito s krinko.

»Naj preiščijo tudi gospoda Doleta!« je rekel ta človek.

»Če bi preiskali vašo vest,« je odgovoril Dolet z glasom, ki ni trepetal ni malo. »Bi našli v njej več zločinskih misli, nego najdejo tu prepovedanih knjig, prinešenih po vašem naročilu, gospod De Lojola!«

Človek s krinko je vztrepetal.

Da je bilo njegovo lice odkrito, bi bili videli vsi navzoči, kako je prebledel, dočim je ohranil Doletov obraz neizpremenjeno svoje visokostne, zaničljive črte.

Toda Monklar se je bil že obrnil k nekakšnemu pisarju, obožovanemu s pisalno pripravo, ki se je pripravljala, da zapiše, kaj se je zgodilo pri aretaciji.

»Zapišite,« je dejal, »da je obtoženec s pomočjo peklenskih sil in čarovnije spoznal prečistiljivega očeta Ignacija De Lojola, da je bil skrbno zavarovan s krinko, kar lahko izpriča vsakdo izmed nas navzočih. Zapišite tudi, da je obtoženec nesramno razžalil očeta . . .«

(Dalje.)

LISTEK.

M. ZEVAKO:

V senci jezuita.

(Dalje.)

Brez šuma je stopil v hodnik, obstal pred vrati in opazil, da sta menihja sama.

Opravljala sta čudno delo.

Odprla sta bila zavoj, ki je bil po vsem videzu napolnjen s knjigami in brošurami, jemala zavojce teh knjig in jih razpostavljala v lepem redu po policah.

Dolet je stopil k njima.

»Hvala vama, brata,« je dejal s svojim mirnim glasom. »Ravno yčera sem bil naročil svojim delavcem, da naj spravijo police nekoliko v red . . .«

Brat Tibo, ki je držal celo skladanico knjig, jo je v osuplosti izpustil na tla. Brat Luben, ki je uravnaval knjige na polici, se je obrnil. Obadva, bebasto od strmenja, nista mogla izdaviati besede; bila sta bleda kakor zid, in noge so jima trepetale.

»Ampak to me zanima,« je nadaljeval Dolet, »od kdaj imajo menihji opravilo, lomiti v tuje hiše?«

In ko ni bilo odgovora, je ponovil:

»Kako sta prišla tu noter? . . .«

»Milost, odpuščenje, mojster!« je zajokal brat Luben in se zgrudil na kolena.

»Kako sta prišla noter?« je nadaljeval Dolet s trdim glasom. »Odgovorita, ali — Bog mi je priča — ravnal bom z vama, kakor se rayna z vlomilci: ne prideta mi živa iz te hiše!«

Bražilo ki se je zasvetilo izpod Doletovega plašča, je govorilo posvečenima lopovoma, da

je groznja resna.

»Odprli so nama!« je zastokal brat Tibo.

Tako govoreč se je sklonil Dolet proti odprtemu zavoju, iz katerega sta menihja jemala knjige, ki sta jih razpostavljala tako skrbno po policah.

Vzel je eno izmed knjig in prebledel.

»Oh, brezvestneža!« je zamrmral.

Bile so same knjige o novi veri. Dosmrtna ječa je pretila vsakomur, kdor je imel le eno tako knjigo. In če je bil lastnik takšne knjige še tiskar povrh, je to pomenilo smrt.

Dolet je zdaj razumel, za kaj gre.

Pomotril je menihja z zamišljenim pogledom, v katerem ni bilo več sovraštva, marveč samo bolesto začudenje, kakršnega čuti človek sprčo raznih čudovišnih neverjetnosti narave.

»Pa sem vaju gostil pri svoji mizi!« je dejal. »In prihajata sta k meni kot prijatelja, z iztegnjeno roko in usmevom na ustnicah . . .«

Menihja sta se spogledala preplašeno.

»Mojster,« je zajeciljal Tibo, »bila sva prisiljena . . .«

»Prisiljena!« je vzkliknil tiskar. »Kdo vaju je mogel prisiliti, da bodita lopova! . . . Govorita, tak govorita vendar, podli duši!«

In Doletova roka je padla na menihovo ramo s tako železno močjo, kakor da mu jo hoče zdrobiti.

»Prečistiti Ignacij De Lojola!« je zakričal nazadnje brat Tibo, tuleč od bolečine.

S silo je sunil Dolet menihja od sebe, tako da je zletel stokaje po tleh.

Brat Luben se je bil stisnil v temen kot.

Dolet je prekriljal roke. In glava se mu je povescila na prsi.

Nič več ni čutil jeze nad menihoma, pomagačema, nevednima njegovih misli: saj sta

k svojim vsakdanjim poslom. Isa Boljetinac, ki je bil v četi Radamana, ki se je predala, se je umaknil z nekolicimi vojaki. Albanci vsepo- vsod izpovedujejo, da so bili nagnani na odpor. Vzporedno z razoroževanjem se upeljuje admi- nistrativna uprava.

PREVOZ TURŠKIH ČET IZ MALE AZIJE.

Carigrad, 1. decembra. Torgut Šefket-paša je dospel semkaj iz Galipola, da prevzame po- veljstvo nad anatolskimi četami, ki prihajajo vsak dan semkaj.

KDO DOBI SOLUN.

Petrograd, 1. decembra. Neki tukajšnji di- plomat je izjavil uredniku »Novoje Vremja«: »Solun pripade Bolgarski, Grki dobe druge kompenzacije.«

ISA BOLJETINAC V VALONI.

Valona, 1. decembra. Isa Boljetinac, kate- rega je srbski general Živković obsodil na smrt, je pobegnil in se javil včeraj albanski narodni skupščini v Valoni, kjer je bil viharno pozdrav- ljen.

DR. DANEV V BUKAREŠTU.

Bukarešt, 1. decembra. Predsednik bolgar- skega sabora dr. Danev, ki je v soboto odšel iz Cataldže, kjer je predsedoval mirovni komi- siji, je včeraj odpotoval z ekspressnim vlakom iz Sofije v Bukarešt, kamor dospe ob deveti uri zvečer. Temu obisku se pripisuje izvanredno velika važnost, ker se bodo vršila pogajanja glede ruminskih kompenzacij.

Poziv hrvatsko-srbsko- slovenske mladine komi- sarju Cuvaju.

Težki časi so združili slovansko mladino na skupen boj proti nepostavnim razmeram na jugu. Ta mladina ima največjega sovražnika v komisariju Cuvaju, ki je dijakom iz Dalmacije prepovedal študirati v Zagrebu in je sploh proti mladini ukrenil najstrožja sredstva, da bi njeno gibanje za svobodo zatrl. Mladina se je seveda postavila proti komisariju Cuvaju — zato so se vršile preiskave, mnogo dijakov je bilo aretiranih, mnogo jih je moralo pobegniti itd. O tem so listi že mnogo pisali. Tudi jugosl. poslanci so zahtevali, da Cuvaj odide — toda Cuvaj sedi na svojem mestu. Združena jugo- slovanska mladina je poslala komisariju Cuvaju sledeči poziv:

Kraljevskemu zaupniku gosp. Slavku Cuvaju Zagreb.

Podpisana akademična hrvatsko - srb- sko - slovenska mladina pošila Vam v svo- jem imenu in v imenu vseh, ki so z njo ene misli, in ki iz kakršnegakoli vzroka ne mo- rejo podpisati — v svesti si v tem času ka- kor doslej vseh onih dejanj, ki jih je izvršila v borbi za korist svojega naroda — to le od- prto pismo:

Naša narodna borba se je od preporoda do danes godila z največjimi žrtvami — in v prvi vrsti narodnih braniteljev je vedno stala mladina. V sedanjem času stoji mla- dina neomajano in polna odločnosti in vztraj- nosti nadaljuje borbo, ki so jo očetje začeli. Mladina se je združila v boj proti Vam, ko ste zasedli proti volji naroda bankski pre- stol in njen odpor je postal še hušji, ko ste po odpravi ustave prišli v Zagreb kot kralj. komisar.

Stali smo, stojimo in bomo stali vedno najodločnejše proti vsakemu protinarodne- mu sistemu, in protiv sem osebam, ki temu sistemu služijo, tem bolj, ako bodo to sinovi naše zemlje.

Vi ne zastopate interese narodne — am- pak podpirate one, ki hočejo v nas zadušiti ono nesmrtno željo po edinstvu in svobodi našega naroda.

Vi ne čuvate največjih narodnih svetinj in s tem ponižujete pred celim kulturnim sve- tom one velike ideale naših plemenitih pred- nikov, ki so z veliko vero in z neizmernim pčnosom delovali za rešitev svoje domovine, cele monarhije in na korist splošne človeške kulture.

Vi ponižujete nas potomce teh velikanov

in omalovažujete našo borbo in ji podtikate namere nedostojne civiliziranega in kultur- nega naroda.

Vi ne podstavljate svoje osebne ambi- cije volji silnega velikega in ponosnega na- roda.

Mi smo mladina, rojena v dobi ustavnih bojev, vzgojena v idealih narodne suvereni- tete, in navdušena s neoskrunjenimi in sve- timi zgledi svojih dedov.

Mi obožujemo našo narodno silo, našo narodno lepoto, naš narodni ideal.

Mi hočemo, da dvigamo svoj narod, ki je navajen, da mirje za svoje velike ideale in da čuvamo njegovo zgodovino neskaljeno in čisto.

Mi žrtvujemo vse svoje osebne koristi za blagor naše narodne celote.

Proti temu je naš boj neizpremenljiv. V tem boju padajo dan na dan žrtve za žrt- vami.

Doba vašega komisarijata v Hrvatski je nepregledna vrsta groznih žrtev. Vaše obo- rožene mase so nam oskrunile sveto Stross- mayerjevo svetišče znanosti, naši srednje- šolski dijaki, boritelji za naše narodne pravice, bodoči čuvarji naših narodnih zahtev, — stradajo preganjani od Vas; naši tovariši se policijsko gonijo v ječe, kjer trpe in pogi- njajo; naše narodno imetje se protustavno porablja, naše ljudstvo je pod pritiskom in brez pravic. Glas naše javnosti je zaduščen, naše kulturne delavce tirate iz domovine, mučite jih v temnicah in jim jemljete držav- ljanske pravice.

V Hrvatski se ne spoštuje niti osebna svoboda niti imetje in vse to v tem, velikem času, ko narod v svobodnih in ustavnih drž- avah bojuje občeodgovorno vredno boj za osvoboditve potlačene raje in se maščuje za okrvavljeno Kosovo polje — po petih stolet- jih nečloveške sužnosti.

Mi iz dežele brez ustave in svobode gle- damo prelivanje naše krvi v bolesti, da ne moremo prisostvovati pri velikem delu. Ako primerjamo Staro Srbijo in Macedonijo s Hr- vatsko in Slavonijo, pridemo do zaključka, da je skrajni čas, da se v Hrvatsko vrne usta- va in svoboda. To svoje mnenje potrjujemo z najnovejšim velikim zgledom otomanskega cesarstva — da se po neustavnem potu — z bajoneti in vešali ne more streči sila in vo- lja naroda.

Mislimo, da bo to naše razlaganje po- trdilo tudi neovrgljivo dejstvo — da se v naši ožji domovini čuti gibanje ene silne narodne latentne energije, ki se je večkrat pojavila v strah sovražnikom, ta obupni boj, ki se odigrava v molčeči duši naših širokih mas, ki so navajene, da taje svoj notranji ne- mir.

Ob dvanajsti uri pošiljamo Vam podpi- sani te vrste, ako bodo Vas morebiti ganile, da prepustite svoje mesto narodnemu zastop- niku.

Meseca novembra 1912.

Ta poziv je podpisalo več sto hrvatskih, srbskih in slovenskih dijakov. Poslali so ga ko- misariju Cuvaju v Zagreb in so o njem obve- stili vso Evropo. Vprašanje je, ali bo Cuvaj ta glas mladine vpošteval — ali bo pozval zo- pet nekaj plačanih kmetov v Zagreb, da ga bodo nosili na ramah, da bo tako dokazal, da je narod z njim popolnoma zadovoljen.

DNEVNI PREGLED.

Štiri konfiskacije tekom enega tedna. Pre- tečeni teden smo doživeli nič manj kakor štiri konfiskacije. Srečna Hrvaška, katere preven- tivna cenzura je veliko milejša kakor ljubljans- ka. Ljubljano mora imeti znani veliki sovra- žnik Slovencev, justični minister dr. Hochen- burger, posebno v želodcu, kajti vse kaže, da ima cenzura, ki je danes po vsej Avstriji zelo poostrena, še posebno navodila za Ljubljano. Zanimivo pri naši nedeljski konfiskaciji je dej- stvo, da se je »Edinost«, ki je priobčila isti čla- nek iz čeških »Narodnih Listov« kakor mi, lah- ko neovirano prodajala in čitala v Ljubljani, dočim je bil naš list radi imenovanega članka konfisciran. Zamašiti nam torej hočejo popol- noma usta, cenzura nas menda hoče prisiliti, k temu, da bi črpali svoje vire iz umazanih

nemških čifutskih listov, ki mrgole dan zadnem raznih napadov na Slovence. A ne bomo se uklonili. Šli bomo čvrsto svojo pot naprej. Naša naloga je, da govorimo resnico, ne laži. Pisali bomo to, kar nam narekuje srce, svesti si ve- likih ciljev, ki spajajo vse Jugoslovane od Tri- glava do Balkana. Ves kulturni svet se danes v duhu raduje z Jugoslovani, ki junaško preli- vajo svojo kri v boj za svobodo. Čemu bi se ne navduševali mi Slovenci, ki smo vredni bratje Srbov, Bolgarov in Črnogorcev. S kon- fiskacijami bo vlada dosegla ravno nasprotno, kar hoče. Narod čita še lažje iz pobeljenih li- stov. Seveda stanejo konfiskacije mnogo den- arja in zato smo trdno prepričani, da nam bo občinstvo rado šlo na roko in nas podpiralo v tem težkem boju. Iz vseh strani dobivamo po- zive, naj se ne uklonimo, ampak vstrajamo na dosedajšni poti. Mi se ne strašimo žrtev, upa- mo pa radi tega, da nas bo občinstvo rado pod- piralo in še bolj pridno poseglo po listu kakor dosedaj.

Opozarjamo na naš drugi podlistek, ki po- pisuje dogodek iz leta 1876. Pisatelj Ivan Va- zov, ki je najslavnejši bolgarski pisatelj, je čit- teljem »Dneva« že znan po romanu »Pod jarmom«, ki ga je prinesel letos »Dan« v pre- vodu. Pesnik Botev, o katerem se govori ta- ko v začetku, je bil bolgarski pesnik in vođa upornikov leta 1876. Pesnik Botev ima svoj spomenik v Vratcu, kjer sedaj delujeta naša slovenska zdravnikar dr. Rus in dr. Hočevan. Naš pesnik Aškerc je temu pesniku, bojevniku svobode posvetil dve pesmi. Eno govori o tem, kako se je prepeljal s svojo četo na ladjo »Ra- decky« na bolgarsko stran (17. maja 1876.) — druga pa o tem, kako je padel na Stari Planini tri dni pozneje (20. maja 1876) ko je s svojo četo zasledoval bašibozuke. Povest Ivana Va- zova popisuje, kaj se je v oni dobi godilo med priprostim narodom.

V zadnjih spopadih pred Skadrom je bil ranjen tudi slovenski dijak, ki se je šel borit na črnogorsko stran za »krst častni in svobodo zlatnu«. Zdaž leži s prestreljenimi prsi v vojni bolnici. Če želi kako rodoljubno srce dejan- sko izraziti slovenskemu bojevniku svoje sim- patije, naj pošlje dotično malenkost uredništvu našega lista, ki jo bo drage volje spravilo v prave roke.

Dobri strelci. Te dni se je streljalo na ne- kem vojaškem strelišču. Posebno dobro sta streljala dva vojaka. To je zapazil stotnik in je rekel: Herrgott, schiesst der Kerl gut. (t. i. Saprabit ta fant dobro strelja.) Pristopil je k prvemu vojaku in je vprašal: Kak rojak ste vi? — »Srb«, je bil odgovor. Stotnik stopi k dru- gemu vojaku: »Kak rojak ste vi? — »Srb«, je odgovoril vojak. »Torej streljate naprej«, je re- kel stotnik in je tiho odšel dalje.

5000 kron poneveril. Peter Vidovič, sluga pri okrajnem glavarstvu v Zadru je poneveril 5000 kron in je zbežal. Policijski organi de- fravdanta pridno zasledujejo.

Bolgarski natakarij v vojni. Organizacija natakarijev na Bolgarskem šteje 720 članov, izmed katerih je šlo v boj 700. Nekateri izmed njih so se vrtnili težko ranjeni, nekateri so padli v boj za domovino. Za ranjene, vdove in si- rote po natakarijih so začele slovanske organi- zacije natakarijev zbirati denar.

Proroštvo stare prerokinje. Cesar Viljem I. ded sedanja nemškega cesarja, je sprejel ne- kega dne k sebi prorokinjo. Ta ga je najprej vprašala, kdaj se je rodil. »Leta 1829«, je od- govoril cesar. Nato je prerokinja rekla: »Se- štejte številke 1 + 8 + 2 + 9 = 20, k temu prištejte leto Vašega rojstva 1829 + 20 = 1849. To je leto velike revolucije. Seštejte šte- vilke 1 + 8 + 4 + 9 = 22, prištejte k temu leto revolucije, torej 1849 + 22 = 1871, to je leto prusko - francoske vojne. Seštejte zo- pet številke 1 + 8 + 7 + 1 = 17. Prištejte k temu letu 1871, torej 1871 + 17 = 1888. To je leto vaše smrti. In kaj bo z mojo državo?« je vprašal Viljem. Seštejte številke poslednjega leta 1 + 8 + 8 + 8 = 25, prištejte k temu šte- vilu letnico vaše smrti, torej 1888 + 25 = 1913. Takrat nastane svetovna vojna, ki bo izpreme- nila meje evropskih držav,« je odgovorila pro- rokavalka.

Nezgoda vojnega poročevalca. Sofijska »Stampa« poroča: Kakor je znano, sta bila dva člana srbske tiskovne pisarne, ki sta bila v glavnem taboru postavljena kot cenzorja, vsled

raznih vojnih dogodkov, v preiskavi. Žrtev teh cenzorjev je postal tudi poročevalec »Messa- gera«. Cenzorja sta vsa pisma, predno so bila ekspedirana, odprla, prebrala in jih zopet za- lepila tako, da se ni dalo spoznati, da bi bila odprta. Poročevalec italijanskega časopisa »Messagera« je napisal dvoje pism: eno je po- slal svoji ženi, drugo — svoji prijateljici. Cen- zorja v Vranji sta obe pismi odprla, prebrala in ju zopet zalepila. Pri tem pa sta zamenjala nevedoma kuverte. Ubogi poročevalec je do- bil čez dva dni dvoje groznih brzojavk. Eno mu je poslala žena in ga imenovala v njem za- konolomca. Pri tem mu je omenila, da se bo od njega ločila. Drugo brzojavko je dobil poro- čevalec od svoje »prijateljice«, ki je dobila pis- mo, ki je bilo namenjeno poročevalčevi ženi. Razume se, da je poročevalec »Messagera« eden izmed onih, ki zahtevajo, da bi bila cen- zorja kar najstrožje obsojena.

Dvojen samomor staršev pred otrokom. Ko te dni ni prišel poštni tajnik Mack iz Karls- ruhe v svojo službo, so poslali v njegovo stano- vanje več poštnih uslužbencev. Tem se je odprl tam grozen prizor. Mack in njegova žena sta ležala mrtva v postelji, med njima pa je ležala dveletna Mackova hčerka in je jokala. Otro- se je oklepal z rokami svoje mrtve matere, ko so ga hoteli odtrgati proč. Kaj je privedlo za- konski par k temu, da si je vzel življenje, je do- slej neznano.

Aeroplanska nesreča. Dva častnika, ki sta križala v aeroplanih v zraku nad Berlinom, sta vsled sunka padla na zemljo in sicer v vodo, od koder so ju k sreči rešili.

Kaznovan zrakoplovec. V La Rochelle je bila te dni sodna obravnava proti avijatiku De- neau, ki je s svojim aeroplanom zadel v mno- žico ljudi. Pri tem je nekega gledalca usmrtil in nekaj izmed opazovalcev je tudi težko po- škodoval. Neprevidega avijatika je sodišče ob- sodilo na dva dni zapora. Poleg tega bo moral plačati vdovi mrtvega moža 10.000 frankov, kakor tudi 5000 frankov vsem ponesrečenem.

1270 študentov izključeno iz vsenčilšča. V Kijevu se je pripetil te dni nenavaden slu- čaj: Z univerze je bilo izključenih 1270 študen- tov, ker niso plačali kolegnine. Kulturno-soci- jalni dokument, ki naravnost kriči.

Svojega očeta ubil. V Pliešovcih je začel kmet Janez Rousa v svoji pilanosti pretepati svojo ženo. Ko je to videl njegov 18letni sin, je pobral poleno in je udaril z njim svojega očeta s tako močjo po glavi, da se je ta mrtve zgrudil na tla.

Tragedija ljubezni. Pred vilenskimi okraj- nim sodiščem se ravnokar vrši senzacionalna razprava, ki živo zanima aristokratske kroge ruske Poljske. Zgodovina tega procesa je ta- le: Grof Vladimir Tyškevič, potomec starega poljskega rodu je imel aristokratsko vzgojo. Posvetil se je z vnoemu športu, dobil je v Lon- donu nekaj prvih cen pri raznih tekmah, veči- no svojega življenja je prebil za mejo, mnogo je potoval in mnogo je po svetu doživel. Tako življenje stane seveda mnogo denarja in zato je bil poljski aristokrat kmalu »suh« in je bil prisiljen iskati svoj kruh, kjer se je dalo. Po- stal je agent raznih trgovskih firm. Leta 1909, je živel grof Tyškevič v Vilni in se je tam sezna- nil s hčerko litvanskega posestnika Jelena Narbutova, ki je bila nenavadna krasotica. Mlada človeka sta imela med seboj intimno razmerje in grof Tyškevič so smatrali ljudje za ženi- na krasne Jelene. Medtem pa so se grofove fi- nančne razmere tako poslabšale, da je aristo- krat sklenil, da se oženi s hčerjo milijonarja generala Kerbedza. Proti pričakovanju pa se ni pretrgalo grofovo razmerje z Jeleno Karbu- tovo, ampak si je grof neprestano z njo dopi- soval. V teh pismih je aristokrat svoji ljubici pogosto obljubljal, da se bo dal ločiti od svoje žene in da se bo oženil s svojo »drago Jeleno«. Leta 1909, je povabil grof Tyškevič Jeleno, naj gre za njim v Petrograd pod pretvezo, da se bo tam učila peti. Grof je pisal svoji ljubici: »Tu je vse pripravljeno, žena ve o vsem, razun te- ga, česar ne sme vedeti in zato lahko prideš sem in se ti ni treba bati nakalih spletk. Sesta- jala se bova pri tebi na stanovanju ali pa na kakem drugem kraju.« Jelena Narbutova je pri- šla v Petrograd in je tam živela nekaj mesecev. Grofova žena je res dolgo časa smatrala to raz- merje za nedolžno, dokler ni nekega lepega dne izvedela — neznano odkod — resnico in skle-

Plačilo.

Historična epizoda.

Bolgarski pisal Ivan Vazov. — Prevela Bo- žena Cesar.

1.

Dvajsetega maja leta 1876., okrog poldne — ravno onega dne, ko je bila pobita četa Bo- tevova na Balkanskem pogorju in je padel Bo- tev sam, zadet od kroglice čerkeške druhali, pod vodstvom ropazelnega Džambalasa — je stala na levem bregu Iskra, nsproti Lutibrodu, trpa žena iz iste vasi. Čakale so, dokler ne pride vrsta na nje, da se prepeljejo na drugo stran.

Večina od njih niti ni vedela, kaj se godi krog njih, in marsikatera njih se tudi ni brigala zato. Niso se zmenile za neprestane pohode od- delkov, ki so trajali že dva dni, onstran Vrace — in jih tudi niso čisto nič ovirale pri njihovem gospodinjstvu. Res pa si mogle opaziti tam le same ženske, kajti moški se niso upali na beli dan. Dasi je bilo prizorišče boj med hajduki in čerkeškimi druhalmi daleč stran od Luti- broda, je vendar tudi le-sem prispela vest o teh nemirih, in strah je prevzel moze.

Ta dan je dospelo v vas nekaj turških vo- jakov, da pograbi sumljive ljudi, in nekaj drugih je nadzorovalo pri prevažanju ljudi, ki so pri- hajali in se prevažali.

Takrat se je nahajal čoln na nasprotnem bregu, in žene so že nestrpljivo čakale nanj, da se prepeljejo. Slednjič se je čoln povrnil. Čolnar — Lutibrodčan — ga podpre z veslom, da ga ne odnese voda, in stopi na suho.

»No, naprej, ženske! Ročnejte!« Hipoma se prikažeta na konjih dva turška orožnika. Urno razjašeta in rineta s silo žene vsakebdi, da dospeta do čolna. Starejši od njiju, trebušast Turek, je vzpoknil z bičem in začel žene zmerjati: »Proč od tu, džaverske svinje! Glejte, da izginete!«

Žene so odstopile, da počakajo še dalje. »Stran od tukaj, copnice!« je zakričal drugi, skočivši z zavijtelco žilovko proti ženam.

Vrišče so se razkropile na vse strani. Tačas pa je spravil brodnik njuna konja v čoln. Tudi orožnika se podasta na čoln, in de- beluh zagrozi besen čolnarju: »Da ne spustiš niti ene pasjeglavke v čoln! Proč od tu!« se zadere zopet na breg, in divje zapreti.

Prestrašene so se podajale žene proti domu.

»Gospod oficir! Ponižno te prosim: poča- kaj!« tako je zaklicala neka kmečka žena, ki je v naglici prihitela s Čelopjeka.

Orožnika se spogledata. »Kaj hočeš, stara?« vpraša nato debeluhar bolgarski.

Prišedša je bila pri šestdesetih letih, visoka, koščena, možko-ostrega pogleda. V naročju je nosila v raztrgano prteno ruto povito dete.

»Dovoli mi, da se prepeljem, gospod ofi- cir! Spusti me v čoln, in bog ti povrne, da tebi in tvoji družini zdravje!«

»Ah, ti si, Ilica? Prismuknjena džaverka!« Spoznal jo je, kajti pripravila mu je nekoe v Čelopjeku kosilo.

»Da sem, aga Hadži-Hasan. Vzeml me s seboj, radi otroka.«

»Kam pa vendar neseš tega najdenčka?«

»To je moj vnuk, Hadži. Mati mu je umrla, bolan je ... nesem ga v samostan.«

»In čemu?«

»Da bo molil pater molitve za njegovo ozdravljenje.« je odgovorila žena proseče, z ve- likim strahom v očeh.

Hadži-Hasan se je usedel oblastno v čolnu, in čolnar je prijel za veslo.

»Aga, za božjo voljo! Stori to dobro delo, pomisli, da imaš tudi ti otroke! Molila bom tudi zate!«

Turčin se pomišlja, nato pa izpregovori za- ničljivo: »Vstopi, oslica!«

Žena je skočila urno v čoln in se usedla poleg brodnika. Ta pa se je spustil med temne valove Iskra, ki je vsled nalivov hudo narasel. Za gorskimi čermi toneče solnce je zlatilo vođno gladino s svojimi svetlimi prameni.

2.

Uboga žena je imela res velik vzrok, da se je napotila v samostan. V njenem naročju je počival že dva tedna bolani, dveletni vnuk, sirota. Že štirinajst dni je hiral. Nič ni pomagalo, niti zdravila konjedirk niti zagovori, tudi sam padar v Vraci ni več našel zanj nobene pripo- moči. Tudi vaški duhovnik je molil nad njim, nič ni koristilo. Zadnji up ji je preostajal še v Mariji.

»V samostanu se bo molilo nad njim ... Redovniki naj molijo ...« so ji neprestano do- povedovale žene iz vasi.

Ko je danes popoldne pogledala dete, se je ustrašila. — Ležalo je kakor mrtvo.

»Sedaj, hiti. Morda nam pomore Marija.«

In vkljub neugodnemu vremenu se je od-

pravila na pot proti čerepinjskemu monastirju Najsvetejše device.

Ko je stopala skozi hrastov gozd nizdol k Iskru, se prikaže izza drevce čudno opravljen mladenič, noseč na prsih torbo za patrone in v roki puško. Njegovo lice je bilo grozno za- padlo, blede, zbegano.

»Žena, daj mi kruha! Umiram od lakote!« jo je nagovoril, zaskočivši ji pot.

Takoj je spoznala, s kom ima opraviti. Bil je eden onih, ki so jim bili Turki na sledu.

»Vsemogočni bog!« je zamrmrala prestra- šena Ilica.

Preiskala je svojo canjo in opazila šele se- daj, da je pozabila vzeti s seboj kruha, le suhe krušne drobtine so ležale na dnu canje. Dala mu jih je.

»Žena! Se mi je mogoče uskriti v tej vasi?« Kako se naj uskrije v Čelopjeku. Opazili ga bodo, izdali — in vrhutega še v taki obleki!

»Nemogoče, sin moj, nemogoče!« je odvr- nila in se ozrla pomilovalno na njegov utrjeni obraz, na katerem se je razodeval obup. Nekaj časa pomišljaje je dejala: »Sin, uskrij se tačas v gozdu, tu te ne opazi živa duša. Čakaj me to noč, da te bom našla tukaj! Prinesem ti kruha in kaj obleke, v tej se ne moreš nikamor poka- zati. Kristijani smo!« je še pristavila.

Na tužnem mladeničevem obrazu je vzki- pelo upanje.

»Tu te počakam, mati, pojdi, hvala ti bo!« Videla je, kako je omahuje izginil v gozdu.

V njenih očeh so zaigrale solze.

(Dlje.)

obredih krščen za prokletega. »Čegav pa si ti, ti — kaj?« Krjavelj rini, sem si rekel, sicer te tista veriga potolče. In rini sem; kar zopet po »Stengcah« níz dol. Ali vlaka se ni bilo. Ko gledam tako doli v Savo in premišlujem kam bi, opazim na oni strani, da se »dričajo«. »Oh, Krjavelj«, sem si rekel, »kdaj bi se bil ti že rad.« Kar črno je bilo ljudi in sani so šle, da se je kar kresalo.

Ko pridem do pod brega, je stal tam človek. Obledo je imel bolj gosposko, držal se je pa po domače — pesti je imel v hlačnih žepih. Široko je stal in mogočno tako, da so se mali pobašili kar med njegovimi kobalami skozi sankali. Pa jo nastavim v breg. »Hudič, čegav si pa?« Pol krohne plačaj, če ne se pa ne boš. Marš! Sapa mi je zastala in ko se ozrem, sem videl, da se je drl ta človek. »Kaj boš Krjavelj, ficek imaš, kje je pol krohne?« Potuhnil sem in se obrnil, da bi šel. Sicer me ni kinalu sram, ali tu me bi bilo skoro. Korakal sem nazaj in nič nisem slišal. Kar pridrvi nekdo na saneli, zakriči, se ozrem, me izpodnese in sedel sem na sankah in šlo je z mano od hudirja. Oni je stokal pod mano — drčal se je v »ribo«, torej je ležal na saneli — ali Krjavelj se ni zmenil, saj je sedel na mehku. Ko se ustavi, ga razjaham in vprašam: »Fant, čegav si pa?« Nekaj časa je kremžil obraz. Jebelo gledal in revsknil: »Student sem! Kaj te briga, teleban, neumni.« »No,« sem si mislil, Krjavelj, »podričnil« si se pa le in krenil sem na kolodvor.

Boji za Skader na Bojani.

Splošno vlada mnenje, da obleganje Skadera traja le predolgo in mnogo jih je, ki pripisujejo dejstvu, da se Skader vztrajno drži, slabosti Črnogorcev. Kdor pa pozna natančno okolico Skadra, ve, da se imajo Turki le ugodnemu terenu zahvaliti, da trdnjava že davno ni v črnogorskih rokah. Skader leži namreč med rekami Kiri, Drino in Bojano od severne strani pa ga brani Skadersko Blato. Od strani ga ščiti izborna trdnjava Taraboš, ki je izvanredno težko zavzeta. Skader je bil že pred Kristusovim rojstvom važno mesto in mnogo krvi se je že prelilo okrog njega. Leta 604 pr. Kr. ga omenjajo pisatelji kot glavno mesto Ilirije.

Leta 168. pr. Kr. so obkolili Skader Rimljani, branil ga je ilirski kralj Gencije, ki je poskusil tudi prodreti, toda izpad se mu je ponesrečil in moral se je podati Rimljanom na milost in nemilost. Srbski kralj Stevan Radoslav je pobil leta 1247. pri Skadru dračkega kneza Jovana Angela. Rod Balšičev je Skader ugrabil leta 1367 bosanskemu banu Tvrtku, ki ga je bil zavzel po smrti carja Uroša. Pozneje so napadali Skader Turki, in ko je knez Gjuragi uvidel, da mesta ne more več držati, ga je prodal zajedno z Dračem Benečanom proti letni odškodnini 1000 cekinov.

Gjuragjev sin, Balša III. je skušal pregnati Benečane iz Skadra, toda to se mu ni posrečilo, ker je prišel leta 1412. benečanski vojskovodja Martin Karneval Skadru na pomoč in pogljal Balšo v beg. Za Balšičem se je pojavil Gjorgje Kastriotič, nazvan Skenderbeg, ki je 24 let zmagovito branil Albanijo pred turškimi navali. Še danes živi potomec tega slovitega Jurja Kastriotiča — Skenderbega in se imenuje Don Juan Aladro princ Kastrioti ter biva sedaj v Parizu. Ta princ je v teh kritičnih časih kot potomec slavnega albanskega junaka eden najresnejših pretendentov za albanski prestol. Njegov praded je bil sin Albanca Ivana Kastriota in srbske princeze Vojave, ko je osmanski emir Murat II. leta 1423. navalil na Epir, je ujel Skenderbega in dva njegova brata ter poslal vse kot talnike v Saraj. Tam so oba brata Skenderbega otrovali, edino Gjuraj je znal tako imenito zatajevati svojo ljubezen do svobode in domovine, da so ga smatrali za neopasnega ter mu zopet vrnilo prostost. Ta Skenderbeg pa je delal Turkom pozneje mnogo preglavic. Komaj je zadilhal zopet svobodni albanski zrak, že je začel zbirati svoje junake ter je leta 1444. premagal s 15.000 Albanci trikrat večjo vojsko Ali-paše. Odslej je živel v neprestanih bojih s Turki in je za sultana Mohameda II. izvojeval toliko zmag, da so ga začeli splošno imenovati osloboditelja Albanije. Razen že omenjenega princa Don Juan Aladra živi še ženska potomkinja slavnega Skenderbega in se imenuje kneginja Kastriota - Skenderbeg - Bulharin ter je vojvodinja Epira in Albanije.

Aladro princ Kastrioti, sedanjí pretendent za Albanski prestol, je po rodu južni Španjolec, rojen v Xeresu v Španiji in je star 64 let. Celo svoje življenje že deluje tiho in vztrajno za osvoboditev Albanije in je v ta namen potrošil že mnogo denarja. Popreje je bil diplomat in je kot poslanec zastopal Španijo na Dunaju, v Parizu, Sofiji, Bukarešti in Haagu. Mož je zelo izobražen in govori špansko, francosko, nemško, italijansko, angleško, rumunsko in albansko. Zadnji jezik se je priučil od svojega tajnika, Albanca Laka, ki je bil nekoč časnikar v Zorifi. V Albaniji sami ni bil še nikoli, vendar ga smatrajo Turki za zelo nevarnega človeka ter so razpisali na njegovo glavo precejšnjo nagrado. Skenderbeg se je že večkrat na albanski meji shajal z albanskimi vodji, konferiral z njimi in se vedno vračal zadovoljen v Pariz. Nekoč je dejal nekemu francoskemu poročevalcu: »Sultan je za mojo glavo razpisal nagrado 600.000 frankov, toda to je zame popolnoma neopasno, ker vsak Turčin ve, da bi mu sultan te svote nikdar ne izplačal.« Princ Aladro je zelo premožen, njegova posestva na Španskem imajo veliko vrednost. Sicer so pa že večkrat razni zgodovinarji dvomili nad njegovim pokoljenjem, zlasti so nekateri tajili, da bi bil on potomec Skenderbega, in Aladro je bil vsled teh preprirov zapleten že v marsikatero afero. V Albaniji si je znal princ z denarjem kupiti mnogo pristašev. — V Parizu stanuje princ v Passy, kjer ima tiho, samotno hišo, v kateri hrani med drugim tudi izborno knjižnico, obsegajočo zlasti razna dela o Albaniji v vseh

evropskih jezikih. v najlepši prinčevi dvorani visi starodaven portret velikega pradedu Skenderbega. To sliko je najbrž kak član rodbine prinesel v Španijo, Aladro je dal napol izbrišano sliko krasno prenoviti. Propagandi služi tudi na tisoče razglednic z Aladrovimi slikami, ki jih e dal princ v velikanskih množicah razdeliti med albanska plemena. Na tej razglednici se nahaja knezova slika, razen tega njegov grb in albanska zastava in zmagoslavni pohod, ki ga je zložil italijanski komponist Juri Schire. Ob novem letu dobivajo albanski glavarji od Aladra krasne darove. Bog ve, če ga bode vse to privedlo k njegovemu cilju?

(Dalje.)

Najnovejša telefonska in brzojavna poročila.

HUDA KANONADA PRED SKADROM.

Cetinje, 2. decembra. Po poročilih potnikov, ki prihajajo iz okolice Skadra, je trajala včeraj cel dan in tudi celo noč silna kanonada na Skader. Obleganje vodi kralj Nikita osebno. Vsi črnogorski oblegovalni topovi so namerjeni naravnost na Skader. Z napadi in obleganjem Taraboša so Črnogorci popolnoma prenehali. Vest, da je na bojišču sklenjeno premirje, ni napravila tu čisto nobenega utisa.

GIBANJE NA RUMUNSKEM.

Bukarešt, 2. decembra. Včeraj se je tu vršilo velikansko zborovanje, katerega se je udeležilo okoli 10.000 ljudi. Zborovanje sta sklicala rumunska kulturna liga in macedonsko-rumunska organizacija. Na shodu je govorilo mnogo govornikov, ki so se vsi pečali s situacijo, ki je nastala vsled balkanske vojne na Balkanu. Na shodu je bila enoglasno sprejeta resolucija, v kateri se zahteva, da se politično in gospodarsko ravnotežje vsled povečanja Bolgarske ne sme spremeniti. Po shodu se je vršil po mestu velik demonstrativni obhod, ki se je končal popolnoma mirno.

AVSTRIJSKA POSLANSKA ZBORNICA. MOBILIZACIJSKE PREDLOGE. STURGIKH Z DALEKOSEŽNIMI POOBLASTILI.

Dunaj, 2. decembra. Poslanska zbornica je danes nadaljevala razpravo o proračunskem provizoriju. Danes nastopijo generalni govorniki. Popoldne se je vršila seja klubovih načelnikov, da se določi delovni program za prihodnje seje. Jutri se bo vršilo posvečevanje v odsekih o vladnih mobilizacijskih predlogih. Vlada je danes ponovno izjavila, da ne trpi nobenih izpremenb na predlogih, amak zahteva, da se predloge brezpogojno sprejmejo nespremenjene kakor so predložene. Govori se, da je dobil ministrski predsednik grof Stürgkh v današnji avdienci pri cesarju v Schönbrunnu polnomoč za vsak slučaj, če se situacija v zbornici poslabša in dovoljenje, da zbornica takoj zaključi oziroma odgodi.

EKSPOZE NEMŠKEGA KANCLERJA O MEDNARODNI POLITIČNI SITUACIJI.

Berlin, 2. decembra. Danes je imel nemški kancler Bethmann-Hollweg svoj ekspoze, v katerem se je pečal izključno z mednarodno politično situacijo. Izjavil je med drugim: »Mi smo opravičeni in tudi dolžni, da pri rešitvi balkanskega problema varujemo svoje interese. Naši interesi na Balkanu so jako veliki in zato bomo zastavili vse sile, da ne bomo trpeli kake škode. Vrh tega bomo imeli priliko z vso našo močjo potegniti se za naše zaveznike. Nato je Bethmann-Hollweg govoril o diplomatični akciji velesil in nadaljeval: Pri velesilah je v zadnjem času prišlo do majhnega negotlasja. Da se odstrani vsako tako nesporazumljenje, je potrebno, da postopajo države skupno in solidarno. V to svrhu se vrše med velesilami posebna pogajanja in izmenjav mnenja. Več o tej diplomatični akciji velesil ne morem govoriti, ker je še v polnem teku in še ni ničesar definitivnega. Le toliko lahko naglašam, da gre vse v najlepšem redu naprej in je pričakovati popolnega uspeha. Kar se tiče našega razmerja z Avstrijo, moram pripomniti: »Ako bi bila Avstrija v boju za svoje legitimne interese proti vsakemu pričakovanju napadena od kake tretje države, potem bomo mi storili v polni meri svojo dolžnost in ostali zvesto in trdno na strani Avstrije. Glede bomo morali tudi na to, da bomo znali varovati naš ugled in skrbeti za bodočnost naše države.

Odgovorni urednik Radivoj Korene.

Last in tisk »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

Mali oglasi.

Izobražena gospodična želi mesta vzgojiteljice, ki bi poučevala le par ur na dan. Ponudbe pod »Vzgojiteljica«, pošto ležeče v Ljubljani.

Učiteljica išče instrukcije. Naslov: »Učiteljica« na »Prvo anončno pisarno«.

Mi iščemo

marljivih sotrudnikov.

Oddelek za srečke Češke industrijske banke.

Zastopstvo za jugoslovansko ozemlje v Ljubljani.

Brzojavka.

V italijanski kuhinji

hotela pri Maliču nasproti glavne pošte se dobe vsak dan asortirane morske ribe. Vina samo iz najboljših kleti in sicer: brionska, porenška iz agrarnega zavoda. Opolo-vino po 72 v liter za družine na dom postavljeno itd.

Advokat Fr. Kobler

je ustanovil svojo pisarno v Ljubljani Sodna ulica 4.

(Vodnikova hiša).

Premog

izborni češki, ki prekaša vse druge vrste premoga tu, v velikih, srednjih ali manjših kosih, se po izredno nizki ceni takoj odpošilja vsaka množina vagonov. Prodajna pisarna češkega premoga in briketov: J. Paulin, Ljubljana, Nova ulica šte. 3.

!! Sijajna zmaga !!

v damskih raglanih.

Ravnokar dospelo čez 2000 komadov 135 cm dolgih od 20 K naprej, kateri so stali preje od 40—60 K.

Istotako znižane cene za gospode raglanov, zimskih sukenj in oblek.

„Angleško skladišče oblek“

O Bernatovič, Ljubljana, Mestni trg šte. 5.

Dražba premičnin na Bledu, Grad h. št. 151.

V sredo, dne 4. decembra 1912 pričenši ob 10. dopoldne in prihodnje dni prodajalo se bo izvršilnim potom — po sodnji — na drobno za 20 sob kompletnega pohištva in raznovrstno štacunsko blago kakor: čez 1000 kosov steklenic in čez 1000 kosov emajlirane kuhinjske in druge posode, železnina, špecerija, barve, delikatese, parfumerija, šampanjec, steklenična vina, vinska posoda, likerji, galanterija, več zabojev šip in prodajalniška oprava kakor: stelaže, prodajne mize itd. — Ugodna prilika za trgovce, gostilničarje in zasebnike!

Mestna hranilnica ljubljanska

v Ljubljani, v lastni hiši, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Denarnega prometa koncem leta 1911: 6145 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog nad 42.000.000 K. Rezervni zaklad nad 1.300.000 K.

Sprejema vloge vsak delavnik. Sprejema tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov. Obreduje po

4 $\frac{1}{4}$ %

brez odbitka. — Za vloge jamči rezervni zaklad hranilnice in mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo.

Poslovanje nadzoruje c. kr. deželna vlada.

Izključena je vsaka špekulacija in izguba vložnega denarja.

Posoja na zemljišča in poslopja proti 5% obrestim in najmanj $\frac{1}{2}$ % amortizacije. Za varčevanje ima vpeljene lične

domače hranilnike.

Posoja tudi na menice in vrednostne papirje.

Pošljite naročnino, ako je še niste!

! Pozor trgovci !

Od danes naprej se prodaja galanterijsko blago in pletenine iz konkurzne mase Ludovika Dolenca, v Prešernovi ulici pod tovarniško ceno.

Miklavž

kupi najceneje razno sveže domače pecivo, Miklavže, hudobce, bonbonijere, šibe

itd. pri

Jakob Zalazniku slaščičarju v Ljubljani.